

Om punktummer

«There are some punctuations that are interesting and there are some punctuations that are not»

Gertrude Stein

Punktum. Betyder færdig. Slut. Stop. Den lille død i teksten. Men der er også en anden side af sagen: genopstandelsen. Efter et punktum starter noget nyt. Måske endda et nyt kapitel. Det lyder egentlig ganske banalt, men det lille topografiske tegn . har en hel verden i sig af betydning; for det er med punktummer, at man styrer et udsagns mening. Eller som der står i dansk sprognævns definition: «Punktum deler teksten op så den er til at forstå, og er derfor vores allervigtigste tegn.»

Den amerikanske digter Gertrude Stein (1874-1946) kunne ikke fordrage spørgsmålstegn, semikolon eller kommaer. For hende var et komma i en sætning udtryk for dovenskab. Det udtrykte, at skribenten folder sig ud i for lange beskrivende sætninger, i stedet for at være koncis og præcis. Langt hellere foretrak hun punktummet. Det var smukkere at se på, og selvom de betyder et stop, behøver man ikke at stoppe op. Karakteristisk for Steins måde at skrive på er netop at hun ikke stopper, selvom der er punktum. Hun bliver ved at repetere, gentage, den samme sætning, flere gange. Om og om igen. I den lille tekst *On Punctuations* beskriver hun punktummet, samtidig med at hun opløser den vante brug af det:

What had periods to do with it. Inevitably no matter how completely I had to have writing go on, physically one had to again and again stop sometime and if one had to again and again stop sometime and if one had to again and again stop some time then periods had to exist. Beside I had always like the look of periods and I liked what they did. Stopping sometime did not really keep one from going on, it was nothing that interfered, it was only something that happened, and as it happened as a perfectly natural happening, I did not believe in periods and I used them. I really never stopped using them.

Hun er én af de forfattere der på den måde opløste grammatikken i en sætning, for at bruge sproget på en ny måde. Hun flytter på punktummer, samtidig med at hun viser skønheden ved dets funktion.

Det karakteristiske ved Steins poetik er blandt andet gentagelsen, serialiteten, og den syntaktiske tvetydighed, samt en særlig tidslighed spændt ud mellem det, Stein kalder «forlænget nutid» og det, hun kalder «at begynde igen og igen». Det er disse karakteristika, man også finder i kunstneren Siv Bugge Vatnes nye værk *Å flytte et punktum*. En skulptur, der i fremtoning ligner en sætning: et langt stræk med et punkt forenden. Også hos Bugge Vatne drejer det sig konkret og fysisk om *at stoppe op*, da skulpturen har funktion som en

lang stenbænk, placeret på pladsen foran den nye smukke tilbygning til Universitetet i Stavanger. Værket inviterer i den forstand til at tage en lille pause, til tænkksomhed, imellem forelæsninger og forskning. For værket er skabt direkte i relation til universitets nye arkitektur, og til dets forskningsmæssige intention om at ville «*udfordre det velkendte og udforske det ukendte*».

Den nye tilbygning er opkaldt efter Gertrude Steins samtidige Elise Ottesen-Jensen (1886-1973), der i sandhed dedikerede sit liv til at «flytte punktummer». Hun brugte sit liv på at kæmpe for kvinders rettigheder til egen krop og liv. Ottesen-Jensen var det man kalder en *fighter*. Hendes styrke stråler helt ud igennem skærmen, når man googler hendes navn og finder alle de sort-hvide portrætter af denne seje dame. På et af billederne har hun en knyttet næve og en sammenbidt kæbe; hele billedet siger: jeg *vil*, jeg giver ikke op, jeg kæmper. Det hun kæmpede for var ellers ikke højt på dagsordenen i den tids politiske debat: kvinders rettigheder, seksualoplysning, og mulighed for prævention og abort. Denne kamp mangler stadig at blive kæmpet i de fleste steder i verden, mens det er kvinder som Ottesen-Jensen der har banet vejen, og flyttet en helt masse solide punktummer med uopslidelig stædighed, for det der i vores del af verden er en naturlighed i dag.

Å flytte et punktum er skabt som to lange, smalle og slebne stenbænke, der starter på niveau med jorden og langsomt hæver sig over jordens niveau. For enden er en kæmpe stor rullesten fra Jæren anbragt. Her kolliderer en masse gods i ét fortættet punkt. Stenens tyngde og uslebne, naturlige form er i skarp kontrast til det forarbejdede stengærdes stramme, moderne look. Samtidig er stenen en repræsentant for en ældgammel natur. Den er skabt, rundet og slebet til af den sidste istids geologiske forhold og bevægelser. Den er formet af en ganske anden tid, langt tid før menneskelig intervention med miljø og natur, og endnu længere tid før intellektuel lærdom og forskning opstod. På den måde støder to tider bogstaveligt sammen i Bugge Vatnes skulptur: det menneskeskabte stengærde kontrasteres af den store tid, den dybe tid, som den naturstenen repræsenterer. Som den stor dér, en stor og mægtig stenkrop, balancerende for enden af det smalle gærde, er den samtidig en ihukommelse af naturens mægtige kræfter over for vores skrøbelige menneskeliv.

Det er typisk for Bugge Vatne at bruge naturkræfterne, tyngdekraften for eksempel, som en del af sit skulpturelle udtryk. Her er balancen så hårfin, at man næsten venter på at stenen, trods dens massive udseende, skal ende med at vælte. I tidligere værker har Bugge Vatne ladet en masse småsten hænge og dingle i næsten usynlige tråde fra et træs grene (en del af værket *Nå er jeg skog* (2016)), så det så ud som om de svævede i luften. Eller hun har balanceret en række sten i en høj tynd skulptur og givet den titlen *Gravitasjon* (2011). Sten og tyngdekraft er på den måde en væsentlig del af Bugge Vatnes vanlige udtryk, men i dette nye værk er denne undersøgelse fortættet, styrket og bliver kommunikeret ganske stærkt. Det sker når det konkrete skulpturelle udtryk og det symbolske niveau kompletterer hinanden, som de gør i *Å flytte et punktum*.

I symbolsk forstand sætter dette værk nemlig ikke noget punktum,; det er åbent som en ytring i sten: en sten er en sten er en sten... Den famøse sætning af Gertrude Stein, *a rose is a rose is a rose*, vækker genklang i denne sten-skulptur, som helt konkret er sten med sten på. En redundant figur, der som med Steins frase ender med at betyder mere for hver gentagelse. Bugge Vatne gentager materialet «sten» på to forskellige måder, der kolliderer med hinanden. Samtidig har hun skabt skulpturen to gange foran bygningen, der bliver konkret bliver som en sætning, der gentages: et ekko af sten. Gertrude Steins digte blev omtalt som «paintings with words», og man kunne på samme måde kalde Bugge Vatnes værker for «skulpturer som digte». Som sprog og om sprog. Gertrude Stein udgav i 1912 *Tender Buttons*, en digtsamling der blev kaldt «litterær kubisme». For *Tender Buttons* var et forsøg på at skabe et forhold baseret på ord mellem det sete og ordet. En lignende undersøgelse kan siges at være på færde i Bugge Vatnes skulptur, der har form som en sætning skrevet i sten. I øvrigt besidder «button» og punktum en lighed med hinanden via den runde form: Som nævnt i starten, en form, der både betyder afslutning, men også begyndelsen på noget nyt. En cirkelbevægelse, der gør punktummet langt mere organisk i både funktion og øje, end man traditionelt opfatter det. Men de små følsomme prikker, som Stein kalder dem, er hos Bugge Vatne store, massive og urokkelige i konkret forstand. I metaforisk forstand handler skulpturen om dette paradoks mellem kommunikationens inderste væsen (at erstatte ignorance med erkendelse) og den kamp, der ofte kræver i helt konkret forstand. Den kamp som Stein tog op på papiret, med sproget og digtningen, og den kamp som Ottesen-Jensen kæmpede med at ændre kvinders vilkår – forhold der ellers på det tidspunkt stod som skrevet i sten.

Der er på den måde mindst to sprog, der mødes i Siv Bugge Vatnes værk: et skulptursprog og et kultursprog. Skulpturens sprog indeholder allerede en masse tale. Den handler om materialitet, om formgivning, om kontekst. Og kulturens sprog er lige så ladet; det taler om det symbolske ved disse materielle og bearbejdede ytringer. At skrive med skulpturer. Som digte. Ligesom Stein maler med ord, skriver Bugge Vatne med skulpturer.

Maria Kjær Thomsen, kunstkritiker